

VAN HET BESTUUR

Algemene ledenvergadering
op dinsdag 26 maart 1996
De Akker, Melkpad 14. Aanvang 20:00 uur

Agenda

- 1 Opening
- 2 Kort verslag van de jaarvergadering van 22 maart 1995. Zie EP 95/2 blz.52.
- 3 Voorstel benoeming van twee nieuwe bestuursleden, W.C. Meter en B. Wolfrat (penningmeester). Zie hieronder voor korte presentatie van de kandidaten
- 4 Afscheid van A.J.N.M. (Guus) Lundgren als penningmeester en als bestuurslid en van J.E. (Jan) Lamme als eindredacteur van Eigen Perk
- 5 Jaarverslag van de secretaris. Zie hieronder.
- 6 Verslag penningmeester en kascommissie, jaarrekening 1995 en begroting 1996. Benoeming nieuwe kascommissie
- 7 Wijziging van de Statuten
- 8 Jaarrede van de voorzitter
- 9 Rondvraag en sluiting

Toelichting op punt 3

De heer B. (Bob) Wolfrat is niet alleen in Hilversum geboren maar heeft ook een groot deel van zijn werkzame leven in ons dorp doorgebracht. Na het voltooien van de HBS en de militaire dienst is Bob Wolfrat vooral werkzaam geweest in de accountancy en in het management van bedrijfs-economische activiteiten. Hij is 56 jaar en thans als zelfstandig ondernemer in Hilversum gevestigd.

Ook de heer W.C. (Wim) Meter is zelfstandig ondernemer in Hilversum. Hij is grafisch ontwerper en volgt met professionele belangstelling de toekomstige vormgeving van de binnenstad. Wim Meter is 48 jaar.

Toelichting op punt 7

Zoals u in de bestuursrubriek van EP 95/4 heeft kunnen lezen zijn wij voornemens de, in de huidige statuten omschreven doelstellingen, aan te passen. Ook de twintig jaar geleden omschreven bestuursbevoegdheden, verantwoordelijkheden, enz. zouden volgens het advies van de

notaris een aanpassing behoeven. Een kopie van de nieuwe, voorgestelde, statuten kan vanaf 10 maart bij de secretaris aangevraagd worden.

Jaarverslag van de secretaris

De sinds 1953 bestaande "Werkgroep Gooise Geslachten" onderging in 1968 een naamsverandering, het werd "Historische Kring Albertus Perk, voor Gooi en Ommeland". In 1975 werd de naam: Hilversumse Historische Kring "Albertus Perk" en op 15 mei van dat jaar werden de statuten in de ledenvergadering aangenomen.

In 1995 was dat dus twintig jaar geleden, iets om niet onopgemerkt voorbij te laten gaan. Het resultaat heeft u in het afgelopen jaar kunnen zien en meemaken. Dank zij de goede samenwerking met het Goois Museum en het Omroepmuseum kunnen we met genoegen op deze lustrumviering terug zien. De goed bezochte (extra)ledenavonden en de verkoop van het, ter gelegenheid van ons lustrum uitgegeven boek "Hilversum en de Omroep", sterken ons in de idee, dat het onderwerp en de wijze waarop wij aandacht aan het vierde lustrum besteed hebben, ook door u gewaardeerd is.

In veel landelijke dagbladen werd aandacht besteed aan het boek en de tentoonstelling en natuurlijk niet te vergeten in de weekend-bijlage van de Gooi en Eemlander van 7 oktober j.l. Ook de opening door "Hilversum" (oud-burgemeester Boot en wethouder mevrouw Weijers) en "De Omroep" (de heren Schüttenhelm en Van der Louw) sprak velen aan. Tot zover de lustrumviering van onze vereniging.

Van de wiskundelessen is ons nog bij gebleven, dat een asymptoot een rechte lijn is tot welke een kromme nadert zonder die ooit te raken. Het lijkt veel op ons ledenbestand, wij komen er steeds dichterbij maar het lukt maar niet om het 1000ste lid te verwelkomen. We blijven er echter op vertrouwen dat het ons in 1996 wél lukt deze mijlpaal te bereiken en te overschrijden.

Voor veel Hilversummers is het dwangarbeiderskamp "Bramsche" een niet te vergeten periode in hun leven. Een "Albertus Perk"afvaardiging is aanwezig geweest bij de onthulling van de herin-

neringsplaquette aldaar. Onze aanwezigheid werd zeer op prijs gesteld. Verder hebben wij gebruik gemaakt van de uitnodiging om aanwezig te zijn bij de opening van het gerestaureerde "Dienstbodehuis Zonnestraal" en de Vieringtoeren van de OLV kerk aan de Naarderstraat.

Zoals in Eigen Perk van afgelopen december is vermeld, staan ons enige bestuurswijzigingen te wachten. Elders in deze uitgave kunt u daar meer over lezen.

Verder kwamen wij in 1995 met een heruitgave van de "Beschrijving van Hilversum" en konden wij de door ons ingekochte verzamelbanden voor drie jaargangen Eigen Perk tegen een redelijke prijs aan onze leden aanbieden.

Maar nu naar de drie hoofdtaken van onze vereniging:

DE LEDENAVONDEN.

In 1995 waren er totaal 11 ledenavonden. De eerste lezing, samen met de Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN), had als onderwerp "de Romeinen in Noord-Nederland". De laatste lezing werd verzorgd door de heer Zijlstra en ging over "Beelden in Hilversum". In de tussenliggende maanden stonden er vijf avonden in het teken van de lustrumviering, te weten de lezing over de NSF, tweemaal een toelichting en een rondleiding door het Omroepmuseum gevolgd door twee avonden in het Goois Museum. Ook hier een toelichting met een bezoek aan de tentoonstelling. Verder waren er voordrachten over het Hof van Holland, bezetting en bevrijding van Hilversum, Hilversum in het groen en natuurlijk niet te vergeten de presentatie van de bestuurleden zelf over "Mijn Hilversum". Twee van de bovengenoemde voordrachten werden gevolgd door een excursie, één naar het Goois Natuurreservaat en een laatste (nostalgische) rondgang door "Het Hof van Holland".

EIGEN PERK

In 1995 was het 50 jaar geleden dat wij bevrijd werden. Uit de reacties op de in Eigen Perk verschenen artikelen over de bezetting en de bevrijding, blijkt dat bij velen deze tijd nog vers in het geheugen ligt. De artikelen over de vadermoordenaar, de remotie en PC. Hooft waren bijzonder interessant, maar zullen geen persoonlijke herinneringen oproepen hebben.

DE BINNENSTAD

In 1946 had stadsbouwmeester Dudok plannen om de gehele Kerkbrink, inclusief Raadhuis en Oude Kerk, af te breken en te vervangen door de "verheven schoonheid van het architecturale, dat toch ook poëtisch wezen kan". Nu rondkijkend op de huidige Kerkbrink is men geneigd te denken "we schieten al lekker op". Maar gelukkig, de Kerk en het Raadhuis staan er nog. De Spijkerpandjes zijn inmiddels wel afgebroken, maar komen, ondanks de "wilde" plannen, zoals verplaatsen of optillen, weer op hun oude plaats terug. De toekomst van de huisjes in de Oude Torenstraat blijven ons zorgen baren. Wij zijn voor behoud en hebben dat diverse malen, in de vorm van bezwaarschriften, aan B&W en de gemeenteraadsleden duidelijk gemaakt. We wachten af en nemen zo nodig weer actie.

Op de valreep van 1995 bereikte ons een goed en een minder goed bericht. Om positief te kunnen eindigen eerst het minder goede bericht. Onze aanvraag om de panden Peerlkamp-laan 18-20 (het huis met de pilaren) en Boomberglaan 4 op de monumentenlijst te plaatsen zijn door de Rijksdienst voor Monumentenzorg afgewezen. Het goede nieuws is dat de straatnamencommissie B&W zal adviseren het pad tussen Vaartweg en Bergweg en het vervolg beoorden daarvan naar de schilder Jan van Ravenswaaij te vernoemen.

Henk W.Lammers

Onduidelijke besluitvorming rond de Oude Torenstraat

Zoals u in Eigen Perk 95/4 hebt kunnen lezen, heeft het bestuur van Albertus Perk een aantal acties ondernomen om de gevolgen van het nieuwe verkeersplan "Wegen" voor de Oude Torenstraat onder de aandacht van de gemeenteraad te brengen. Het komt er kort gezegd op neer dat de afbraak van de oude panden in deze straat niet meer nodig is. Oorspronkelijk werd in het plan "Binnenstad Beter" van een tweerichtingsverkeer in de binnenring uitgegaan. Maar nu komt, ook in de Oude Torenstraat, één-richtingsverkeer. Er is minder ruimte nodig en zuiver verkeerstechnisch hoeven de pandjes niet te worden afgebroken. Het bestuur vindt dat belangrijk, want hoewel ze op zich niet monumentaal zijn, spelen de pandjes een belangrijke rol in

dit kleinschalige, deels nog dorpse gebiedje.

Het dorpse karakter zou het best bewaard gebleven zijn indien de Oude Torenstraat in het geheel niet in de binnenring zou zijn opgenomen. Wij hebben daartoe de gemeenteraad een uitgebreide brief gezonden en daarin een alternatieve route gepresenteerd via de P.C. Hoofweg en de Torenlaan. Voor het geval dit niet haalbaar zou zijn hebben wij aangegeven op welke wijze het verkeer toch via de Oude Torenstraat zou kunnen worden geleid zonder dat daar braak aan te pas behoefde te komen.

De Commissie Stadsontwikkeling-Verkeer van de gemeenteraad heeft het verkeersplan "Wegen" in twee vergaderingen uitgebreid besproken. Onze brief speelde daarbij ook zeker een belangrijke rol. Tijdens de eerste ronde bleken vrijwel alle fracties voor onze voorstellen sympathie te hebben. Weliswaar werd het meest vergaande alternatief – de route via de P.C. Hoofweg en de Torenlaan – afgewezen, maar ons voorstel om het fietsverkeer vanaf de Vaartweg en de Havenstraat in de richting van de Kei over de Kerkbrink te laten gaan vond brede steun. Op deze wijze is immers minder breedte in de Oude Torenstraat nodig en kunnen de pandjes blijven staan. Vooral de GPV/SGP/RPF-fractie drong er bij verkeerswethouder mevrouw Weijers op aan om over de benodigde ruimte voor het verkeer een duidelijke uitspraak te doen. Hierop verklaarde de wethouder *de bebouwing aan de Oude Torenstraat voor het verkeer niet nodig te hebben*. De consequentie was dan wel dat de fietsers richting 's-Gravelandseweg zouden moeten worden geleid over de Kerkbrink, en dus ook de brommers. Dit betekende in haar visie een verslechtering van het beoogde verblijfsklimaat op de Kerkbrink als een centraal ontmoetingspunt. Iets, waar Albertus Perk het niet zonder meer mee eens is.

Toch zaaide vooral dit argument weer twijfel. Tijdens de tweede ronde van de Commissie Stadsontwikkeling-Verkeer deelden vele fracties mee dat ze er nog niet uit waren. Voor het College van B&W was dit aanleiding om in een aanvullend raadsvoorstel in de Oude Torenstraat vast te houden aan vrijliggende fietsvoorzieningen waardoor ... *tot sloop van de bewuste pandjes moet worden overgegaan*. Deze conclusie is

naar onze mening onjuist. In de eerder genoemde brief hebben wij aangetoond dat dat zelfs vrijliggende fietspaden in twee richtingen binnen de bestaande wegbreedte (in bouwtermen heet dat bakmaat) uitgevoerd zou kunnen worden. Het gaat een heel klein beetje ten koste van het voetpad. Op een zeer klein stukje van dat pad kunnen de verkeerskundige ideaal-maten niet worden aangehouden. Maar naar onze overtuiging is dat alleszins acceptabel. In een "historische binnenstad" als die van Amersfoort of Delft is dit ook gebeurd. Met de hier geschetste opstelling toont het College weer eens aan onvoldoende te beseffen dat "klein en eenvoudig" synoniem kan zijn met kwaliteit.

Tijdens de vergadering van de voltallige gemeenteraad op 10 januari lieten een aantal fracties zien dat zij dat inmiddels wel beseffen. Met name de fracties van SGP/RPF, Hilversum 2000 en Leefbaar Hilversum namen tegen afbraak van de pandjes duidelijk stelling. Toen het op stemming aankwam bleek tenslotte iedereen de kool en de geit te willen sparen. In grote lijnen volgde men het College en de stelling dat vooral bromfietzers het verblijfsklimaat op de Kerkbrink zouden verslechteren. Maar tegelijkertijd gaf de Raad aan de noodzaak van sloop in de Oude Torenstraat niet in te zien. De Raad wilde de kwestie van sloop behandeld zien niet in de Commissie Verkeer maar in de Commissie Binnenstad, hetgeen door het College werd toegezegd. Impliciet constateerden zowel Raad als College dus dat sloop ten behoeve van het verkeer niet nodig is. Zoals u weet werd vervolgens het verkeersplan "Wegen" met algemene stemmen aangenomen, hetgeen ook voor ons reden is om mevrouw Weijers daarmee geluk te wensen.

Mooi, zult u zeggen, de pandjes staan er nog. Aan het verkeer zullen ze dus niet ten offer vallen en de Commissie Binnenstad zal ze wel willen ontzien! Daar zijn we echter niet zo zeker van. Sterker, het is onze inschatting dat het gevaar nog allerminst geweken is. Deze vrees wordt onder meer gevoed door de opmerking van binnenstadwethouder de heer Smit dat beslist niet besloten is om de pandjes niet af te breken. Zo'n dubbele ontkenning heeft altijd een bijmaakje en zou wel eens kunnen betekenen dat de pand-

jes in de visie van de wethouder wel degelijk weg moeten, maar dat hij dat nog niet hardop durft te zeggen.

De Commissie Binnenstad komt eind februari bijeen. Wij zullen al het mogelijke doen om ook deze commissie van de wenselijkheid te overtuigen de pandjes in de Oude Torenstraat in tact te laten. In het volgende nummer van Eigen Perk komen we daarop terug.

Roel Leenders

Een Beeldkwaliteitsplan voor de binnenstad

Het is zover: eindelijk komt de gemeente met een beeldkwaliteitsplan voor de hele binnenstad! Al jarenlang heeft 'Albertus Perk' zich hiervoor sterk gemaakt, en ook de Raad heeft hier meerdere malen op aangedrongen.

Vorig jaar konden wij voor het eerst commentaar leveren op een "concept" plan dat de gemeente had laten maken door een bureau in Rotterdam. Onze vereniging was, met de monumentencommissie, voor de gemeente blijkbaar een belangrijke gesprekspartner. Daar zijn we natuurlijk blij om. Binnenkort zal blijken of we niet alleen een belangrijke gesprekspartner zijn, maar of er ook daadwerkelijk naar ons geluisterd wordt. Dan komt de gemeente namelijk met de aangepaste uitvoering van dat plan.

Wat is nu zo'n beeldkwaliteitsplan? Wat stond er –vorig jaar– in, en wat vond het bestuur van de vereniging daarvan? Welke inbreng hebben wij toen geleverd? Allereerst: wat is het?

Een beeldkwaliteitsplan is een document waarin staat aangegeven wat de nieuwe bebouwing en zijn omgeving voor een karakter moeten hebben, wat de uitstraling moet zijn. Het is een aanvulling op bijvoorbeeld het bestemmingsplan. Zo'n bestemmingsplan geeft exact aan hoe hoog, hoe breed, enzovoorts de nieuwe bebouwing mag worden. Maar het zegt weinig over het karakter van de bebouwing: over bijvoorbeeld materiaalgebruik. Toch kan dat heel belangrijk zijn. Denkt u zich "Silverpoint" maar eens in in een baksteen-uitvoering. Of het GAK-gebouw helemaal met witte emailleplaten bekleed. Dat ziet er meteen heel anders uit!

Zo'n beeldkwaliteitsplan kan ook wat zeggen over hoe de openbare ruimte eruit moet komen te zien in relatie met de bebouwing. Komen er

stoepen in, bomen, wat voor model verlichting?

Zo'n beeldkwaliteitsplan kan worden opgesteld als nadere uitwerking van een bestemmingsplan, maar ook voorafgaand hieraan, als een soort "verkenning" naar de mogelijke bebouwingvormen en -kenmerken. In dat geval kunnen de bevindingen uit zo'n beeldkwaliteitsplan vervolgens (deels) vertaald worden in een bestemmingsplan. Beeldkwaliteitsplannen kunnen worden opgesteld voor ingrepen in bestaande situaties –zoals in het geval van de Hilversumse binnenstad– of voor nog totaal nieuw te maken situaties.

Gaan we naar de Hilversumse situatie. Voordat kan worden aangegeven wat het nieuwe "karakter", die uitstraling, dat beeld moet zijn, zal natuurlijk eerst moeten worden gekeken naar wat er is, hoe we dat waarderen, en hoe nieuwbouw daar bij kan aansluiten, zodanig dat het "nieuwe" straatbeeld ook een prettig straatbeeld wordt. Dat betekent niet per definitie dat de nieuwe bebouwing dezelfde stijl of dezelfde maat als de oude bebouwing moet hebben. Misschien willen we wel juist oud en nieuw heel nadrukkelijk naast elkaar hebben staan. En misschien is op sommige plaatsen wel juist heel opvallende bebouwing gewenst (bijvoorbeeld als een markant herkenningspunt), terwijl op andere plaatsen de nieuwe bebouwing zich juist "geruisloos" tussen het bestaande moet voegen.

Keuzen te over dus –en dat vergt een scherpe blik bij de analyse van datgeen wat er is, en hoe dat zo gegroeid is. Het vraagt ook een duidelijke mening over hoe dat bestaande dan gewaardeerd wordt, en welke richting het in de toekomst uit zal moeten gaan.

Midden 1995 heeft de gemeente, zoals gezegd, ons gevraagd commentaar te leveren op een concept-beeldkwaliteitsplan. Dit plan bevatte een analyse van de verschillende delen van de binnenstad, eigenlijk bijna van de verschillende straten. En daar lag precies onze belangrijkste bedenking: de binnenstad werd niet primair als "geheel" in zijn samenhang bekeken, maar werd meteen in (heel veel) delen uiteengelegd. Juist een binnen "stad" van het "type" Hilversum –namelijk een snel van dorp naar stad gegroeide kern– heeft in essentie een continue

Nieuwe gevel politiebureau aan de Groest: doet zonder problemen mee in de bonte rij gevels.

Een nieuw kantoorpand in de Spoorstraat (notabene een architectenbureau) staat hier duidelijk niet op z'n plaats.

schaalverandering doorgemaakt, en dit gaat nog steeds heel duidelijk voort. De karakterverandering die de kern ondergaat heeft veel met die schaalverandering te maken. Om een vergelijking te trekken met een stad dichtbij: een "historische" binnenstad als die van Amersfoort heeft zijn schaal al eeuwenlang op dezelfde manier vastgehouden: een 16e-eeuwse kaart van Amersfoort levert, gelegd naast een huidige, voor de binnenstad vrijwel geen verschillen op.

Wij hebben onder de aandacht gebracht dat de groei van "dorp" naar "stad" in Hilversum voor de verschillende delen van de binnenstad in een verschillend tempo heeft plaatsgevonden, en dat juist dit feit voor heel verschillende dorps- en stadsbeelden heeft gezorgd. Aangezien de gemeente voor de ontwikkeling in het binnenstadsplan het thema "stad én dorp" als uitgangspunt heeft vastgesteld, moet die verscheidenheid, maar dan juist in zijn historische context en samenhang, het vertrekpunt zijn.

Vanuit deze visie zijn, naast de Groest, globaal drie verschillende gebiedskarakters te onderscheiden:

1. die delen van de huidige binnenstad die langzamerhand en continu van "dorp" naar "stad" zijn gegroeid: dat is feitelijk de lijn Havenstraat-Kerkbrink-Kerkstraat-Leeuwenstraat en omgeving. Het resultaat is een samenhangend, "normaal" straatbeeld met gesloten bebouwing, veelal met als functie winkels en dergelijke; economisch gezien is het een vrij sterk gebied. Deze

gebieden moeten in een harmonische samenhang worden behouden en op kleine, bescheiden schaal worden "afgebouwd" cq. gerepareerd;

2. die delen van de huidige binnenstad die weliswaar ook meegroeiden van dorp naar stad, maar die een meer marginaal en economisch zwak karakter hadden; bovendien onderdeel werden van diverse grootschalige "cityplannen" uit het verleden. Deze delen van de binnenstad zijn vaak radicaal veranderd door grootschalige nieuwbouw of infrastructuur (Noordse Bosje, Schapenkamp) of wachten hier nog op (Langgewenst, Stationsgebied).

Deze gebieden moeten worden aangegrepen om het "nieuwe gezicht" van de Hilversumse binnenstad vorm te geven: écht stedelijk dus. Van "Albertus Perk" mag daar ook best groter en hoger gebouwd worden dan de overal verschijnende drie of vier bouwlagen. Overigens is "stedelijk" in onze ogen ook bepaald wat anders dan een grotendeels mono-functioneel stationsgebied met een gigantisch, onherbergzaam busplein.... Dat kán geen nieuwe "kwaliteit" voor Hilversum zijn!

3. die delen van de huidige binnenstad die ook niet direct mee hebben gedaan in het groeiprocés van dorp naar stad, maar ook niet nodig waren voor allerlei plannen in het verleden: deze, ook nu nog "dorpse" delen in de kern zijn ofwel steeds verder verpauperd omdat ze economisch—nog—niet interessant waren (Bussumerstraat en omgeving, Kruissteeg/Laanstraat, omgeving Oude Begraafplaats), ofwel opgeknapt

werden en van een nieuwe functie voorzien (omgeving Biersteeg). Overigens zien we nu, bij de nieuwe impulsen in de binnenstad, dat ze soms wél "in the picture" zijn gekomen en dat ze dan ineens radicaal van karakter (dreigen te gaan) veranderen: Bussumerstraat/Oude Doelen, Oude Torenstraat.

"Albertus Perk" wil bereiken dat juist de nog dorpse delen van de binnenstad dat ook werkelijk blijven. Allerlei ingrepen die haaks hierop staan vinden wij dan ook structurele missers van de gemeente: de brutale bebouwing voor de Jonge Graaf van Buren, de dreigende doorbraak van de Oude Torenstraat. Essentieel is juist de samenhang binnen deze dorpse gebiedjes en hun relatie met de andere delen van de (binnen)stad.

Zoals gezegd zien we de Groest als een "uniek" gebied dwars door de bovenstaande dieldeling heen lopen: een letterlijke "dwarsdoorsnede" van de verschillende bebouwingskarakteristieken in het Hilversumse centrum.

Wie het bovenstaande aandachtig tot zich laat doordringen zal zien dat wij als Historische Kring juist pleiten voor meer verscheidenheid in de verschillende bebouwingskarakteristieken: het "stedelijke" meer stedelijk (dichter en hoger bebouwd), het "dorpse" meer dorps (ofwel: geen ingrepen die de sfeer en samenhang verstoren, behouden van wat—technisch—nog behouden kan worden). Dat de gemeente in beide soorten gebieden vaak van vrijwel dezelfde bebouwingskarakteristiek uitgaat (langere wanden, vier of vijf hoog) toont aan dat het thema "stad én dorp" daar nog bepaald niet op een juiste wijze vertaald wordt.

Ook het concept-beeldkwaliteitsplan liet juist een tendens naar nivellering zien onder het motto van "eenheid en samenhang". Maar dat is een andere samenhang dan die wij bepleiten—en "eenheid" is nooit een karakteristiek van de Hilversumse binnenstad geweest; juist een—ook soms botsende—verscheidenheid is typisch Hilversums. En dat willen we graag zo houden.

"Albertus Perk" zal, met het bovenstaande als uitgangspunt, zelf binnenkort met een notitie komen die onze denkbeelden concreetiseert. Dan zal ook de aangepaste gemeentelijke nota klaar

zijn. Uiteraard hopen we dat de gemeente iets heeft gedaan met onze inbreng, en dat beide nota's naast (of misschien wel mét) elkaar de grondslag voor de toekomstige kwaliteit van de Hilversumse binnenstad kunnen vormen.

Roel Leenders

NSF-terrein:

schoorsteen en radiogebouw te behouden

Hilversum industriestad? Wie vandaag de dag door Hilversum rijdt zou dat niet zeggen. Toch is dat een belangrijk aspect van de ontwikkeling van onze stad geweest, naast de opkomst in de vorige eeuw als groene woonplaats voor de welgestelden.

Toen de spoorlijn in 1874 Hilversum verbond met de rest van de wereld was het overigens al lang geen agrarisch dorp meer. Feitelijk was het een "fabrieksdorp", waar vele werkplaatsen en weverijen opeengepakt tussen de bebouwing in de kern stonden. Dat de woon- en werkomstandigheden daarbij allerm minst gezond waren weten we uit diverse rapporten en boekwerkjes uit die tijd.

Na 1890 ontstond echter een snelle groei van de bedrijvigheid. De woeste heide was een aantrekkelijke (lees: goedkope) vestigingsplaats voor de industrie. Naast forensengemeente werd Hilversum zo ook een belangrijke werkgemeente. In de jaren 20 bepaalden vooral in de oude kern en Over 't Spoor de grote bedrijfscomplexen het snel veranderende stadsbeeld. Iedereen kent nog bekende namen als Ensink, NSF, Ripolin, IFF, Veneta, Matawit of Jaarsma.

Vooraf in de oude dorpskern werden deze bedrijven gaandeweg gesaneerd, maar in de wijk Over 't Spoor bleef tot ver in de jaren zeventig het "industriebeeld" van Hilversum overeind. Sindsdien is dit echter in hoog tempo aan het verdwijnen. Bijna alle hierboven genoemde bedrijven zijn geruisloos uit het stadsbeeld verdwenen. En dat werpt de vraag op: wat doet Hilversum aan "industriële" monumentenzorg? Immers: Hilversum staat zich erop voor de stad van de jonge monumenten te zijn. Maar alleen openbare gebouwen of woningbouw geeft een zeer onvolledig beeld van ons verleden! Ook molens, bruggen, watertorens, fabrieken en (voor de toekomst) kantoren horen hierbij. Op dit gebied heeft Hilversum al heel veel, soms zeer waarde-

vols, laten gaan. En met de komende verhuizingen van de AKN-omroepen is zelfs de toekomst van de beeldbepalende studio's van de AVRO, NCRV en KRO onzeker geworden.

En van de fabrieken van weleer? Ook daar zijn nog maar een paar resten van over. Binnenkort zal een van de laatste uitgestrekte complexen, dat van de voormalige NSF, het loodje leggen. Woningbouw komt ervoor in de plaats.

Nu zijn het op zich niet de meest interessante gebouwen die hier staan, maar voor de cultuurgeschiedenis van Hilversum zijn daarop twee uitzonderingen aan te wijzen: de –sterk beeldbepalende– schoorsteen, en het zogenaamde “radiogebouw” aan de Jan van der Heydenstraat. Beiden zijn dusdanig van situering en omvang dat zij gemakkelijk in het nieuwe plan kunnen worden opgenomen. Daarbij is de schoorsteen een markant herkenningspunt over het spoor. Iedere architect zou van dit gegeven in een nieuw woning-

bouwplan dankbaar gebruik moeten maken!

In steden als Tilburg en Enschede heeft men, juist vanwege die cultuurhistorie, schoorstenen van voormalige textiel fabrieken opgenomen in nieuwbouwplannen.

Het bestuur van Albertus Perk vindt dat dat ook hier dient te gebeuren. De NSF is, zeker ook dankzij zijn relatie met de ontwikkeling van de omroep, een zeer toonaangevend bedrijf voor Hilversums industriële verleden geweest. Het zou dan ook niet meer dan logisch zijn dat de Monumentencommissie in bovenstaande zin aan het College van Burgemeester en Wethouders adviseert. In de randvoorwaarden voor de ontwikkeling van het terrein zou dit moeten worden vastgelegd; een béétje ontwikkelaar zal dit niet als een last, maar als een uitdaging zien!

De bal ligt bij de Monumentencommissie en de gemeente!

Roel Leenders

Nieuwe leden “Albertus Perk” 1995

De vermelde leden zijn woonachtig in Hilversum tenzij anders is aangegeven.
(GL) is gezinslid
(GA) is geschenkabonnement
* is relatie

1208 M.K.M. Heffels
1209 G. Jansen
1210 J.W.C.M. Schuurmans, Berkel Enschtot
1211 H. Dirckx, Amsterdam
1212 M. van der Heide, Bussum
1213 M. Rethmeier-Dudok, Delden
1214 G.J. Metz, Hoogeveen
1215 E. Dickens-van Zanten, Blaricum
1216 D.B.C. de Jongh
1217 W.J. Blom, Jachtwerf Het Anker, Loosdrecht
1218 K. Griffioen
1219 J. Huijsing
1220 S. Faber
1221 F.G.M. Giele, Bussum
1222 dr P.H. van der Meij
1223 P. Metz, Naarden
1224 P. Pons
1225 Mw J. Vlas-Stolp, Kortenhoef
1226 J.J. Wilbrink, Kortenhoef
1227 vervallen
1228 G.M.J.B. Peet
1229 Mw N. Dolk
1230 L.J. Struik
1231 Mw M.D. Blankevoort-Scheffers
1232 Mw A.M. Korpershoek, Petten aan Zee
1233 H.J. Reumer
1234 Mw L.M.J. van der Geest
1235 F.R. Willink
1236 J. Sluiter, Eindhoven
1237 Mw B.F. Glas-Purell, Soest
1238 H. van Dijk
1239 A.J. Groensmit
1240 Mw A. van der Bent
1241 Mw J. Thiemann
1242 L.H. Kuijsten, Maartensdijk
1243 H.G. Stam
1244 W. Oudmajer, Zwolle
1245 Mw B. Evenblij
1246 J. ter Haar
1247 F. Kuijper, Fluitenberg
1248 A.H. Coppens
1249 W.M. Fennis, Gernonde (GA)
1250 W.M. van der Molen
1251 Mw I. Baartwijk
1252 W. de Groot
1253 D.F. Koelewijn, Harderwijk (GA)
1254 A. Jager, Purmerend
1255 J.H. Fennema

1256 V. Koch (GA)
1257 K. Groen
1258 H. Geerestein
1259 A.J. Cozijnsen
1260 Mw L.M. Engelman
1261 Mw A.J. Bierens Burgerhout
1262 R.D. Gasenbeek
1263 P.F.J. Pettinga
1264 W. van Velzen
1265 Mw G. ten Caat
1266 A.N. Reijn
1267 W.C.A. v.d. Klis
1268 H. Draayer, Loosdrecht
1269 J.M. Brouwer, Uden
1270 J. Metz
1271 N.A. Leerkamp
1272 J.A. Spoel, Oosterbeek
1273 R. Molijn, Amersfoort
1274 M.L. de Jong
1275 J.N.C. van der Pers
1276 W. Meulman (GA)
1277 P. Buisman, Houten (GA)
1278 M.J. Ruisch
1279 A. Mانتن
1280 P.F. Dubois (GA)
1281 C. Harmsen
1282 J.R. Pronk
1283 Mw M.P. Kruitthof
1284 W. Thoomes
1285 L. van Gelderen
1286 T. van Beek, Huizen
1287 H.P. Beerstra
1288 L. van Kooten
1289 Mw M. Rijkart

1290 Mw H. Gerritsen
1291 C.F. van Biesen (GA)
1292 F.J. Rekké (GA)
1293 P.A.B.W.F. Hanegraaf (GA)
1294 Mw A.A. Camifferman
1295 Mw G.M. van Veen
1296 D. Jansen van Doorn, Zeewolde
1297 J.C. Kuijper
1298 P.L. Polhuis
1299 F.H.V. Theebe (GA)
1300 Mw J. Volland-Schoen, Kortenhoef
1301 Mw H. Toes

93 nieuwe leden
66 opzeggingen

Op 31 december 1995 bestond het ledenbestand uit 984 leden waarvan 4 erelieden, 31 relaties en 22 gezinsleden.